

Tekstvoorstel voor publicatie over internationale standaardisatie

“ GRENZELOZE STANDAARDISATIE ”

1 Over het Forum Standaardisatie

Het Forum en het College Standaardisatie zijn, op initiatief van het ministerie van EL&I, ingesteld om de digitale samenwerking (interoperabiliteit) tussen overheden onderling en tussen overheid, bedrijfsleven en publiek te bevorderen. Interoperabiliteit zorgt ervoor dat verschillende ICT-systemen beter op elkaar aansluiten en dat gegevens uitgewisseld en/of hergebruikt kunnen worden. Open standaarden spelen hierbij een belangrijke rol.

Het Forum Standaardisatie adviseert op basis van onderzoek het College Standaardisatie, dat op haar beurt aanbevelingen doet aan verschillende ministers over beleid op het gebied van interoperabiliteit en open standaarden. Het Forum Standaardisatie is daarbij ook internationaal actief. Het onderhoudt een netwerk van standaardisatie-experts, is actief op overkoepelende dossiers met een generiek belang, zoals het Europese Interoperabiliteitsraamwerk, en monitort ontwikkelingen met sectoroverstijgend belang. Het Forum is van mening dat verdere bewustwording de Nederlandse overheid, in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, een verdere toonaangevende internationale positie kan verschaffen.

Bureau Forum Standaardisatie, het secretariaat van het Forum en College Standaardisatie, is ondergebracht bij Logius, de dienst digitale overheid van het ministerie van BZK.

INHOUDSOPGAVE

Over het Forum Standaardisatie	1
Inleiding	4
1 Standaarden en interoperabiliteit – een introductie	5
1.1 Wat is 'interoperabiliteit'	5
1.2 Wat zijn 'standaarden'?	5
1.2.1 Normen en standaarden	5
1.2.2 Open en gesloten standaarden	6
2 Grenzenloze standaardisatie als strategisch instrument	7
2.1 Het belang van internationale standaardisatie	7
2.1.1 Slimmer (samen)werken voor economische groei	7
2.1.2 Doelmatigheidswinst bij regelgeving	8
2.2 Gericht sturen op standaardisatie	8
2.2.1 Bescherming van investeringen	8
2.2.2 Voorbeeldwerking	8
3 Het speelveld van (internationale) standaardisatie	9
3.1 Het speelveld van normalisatie (formele standaardisatie)	9
3.2 Het speelveld van informele standaardisatie	9
3.3 De rol van overheden	9
3.3.1 Internationaal	9
3.3.2 Europa	10
3.3.3 Nederland	10
4 Succesvol deelnemen aan internationale standaardisatie	11
4.1 Deelnemen aan standaardisatietrajecten	11
4.2 Succesfactoren	11
4.3 Stappenplan	13
DE DOSSIERS	16
Dossier 1. Toegang, identificatie en authenticatie	16
Dossier 2. Elektronische documentformaten	16
Dossier 3. Elektronisch factureren	17
Dossier 4. Elektronisch aanbesteden	18
UIT DE PRAKTIJK	19
VERDER LEZEN	20

Inleiding

Met internationale standaardisatie hebben we allemaal wel eens te maken (gehad). Het is vaak zo vanzelfsprekend dat het pas opvalt als het er niet is. Denk aan de stekker van het scheerapparaat waarvoor in het buitenland ineens een adapter nodig blijkt. Of het Nederlandse rijbewijs dat bij langdurig verblijf in het buitenland niet geldig is. De behoefte aan internationale standaarden geldt niet alleen in de tastbare wereld, maar is minstens zo groot in de virtuele wereld van de ICT. Om data en informatie uit te kunnen wisselen, moeten systemen, netwerken en applicaties met elkaar kunnen 'praten' en moeten er ook afspraken gemaakt worden over zaken als de beveiliging. Daarnaast zijn er ook afspraken nodig over begrippen en de operationalisering van de organisatie.

Voor de overheid is (internationale) standaardisatie op het gebied van ICT en gegevensuitwisseling steeds belangrijker. Bijvoorbeeld in het licht van haar ambitie om de administratieve lasten voor burgers en bedrijven te verlichten. Daarvoor moeten aangeleverde gegevens uitwisselbaar en herbruikbaar zijn. Maar bijvoorbeeld ook op het gebied van internationale juridische samenwerking. Daarbij valt te denken aan de interoperabiliteit van de communicatiesystemen van de politie bij grensoverschrijdende acties, maar bijvoorbeeld ook aan de manier waarop DNA-profielen worden geregistreerd.

Het speelveld van internationale standaardisatie is enorm breed. Niet alleen omdat het alle sectoren van de maatschappij raakt, maar ook omdat er enorm veel spelers zijn. Veel standaarden op het gebied van ICT worden door internationale organisaties gemaakt en beheerd. Maar standaarden kunnen ook vanuit de markt ontstaan (zoals bijvoorbeeld de HTML-standaard voor websites) of in samenwerking ontwikkeld worden door een bepaalde sector (zoals bij het eurobetalingsverkeer). Direct of indirect heeft de overheid er echter vrijwel altijd een belang bij.

Als overheidsmanager kunt u een passieve rol aannemen en wachten tot de standaarden klaar zijn om ze vervolgens te selecteren voor gebruik, voor de inrichting van de eigen organisatie en als referentiespecificatie in aanbestedingen. Maar u kunt ook een stap verder gaan. U kunt actief participeren in de ontwikkeling van standaarden en standaardisatie zelfs inzetten als strategisch instrument. Daar is zeker niet altijd technische expertise voor nodig. Ook als eindgebruiker kunt u –op basis van een goed gedefinieerde probleemstelling – aanzienlijke invloed uitoefenen op aspecten als prioriteitsstelling, werkgebied en andere aspecten van het standaardisatietraject.

De afgelopen twee jaar heeft het Forum Standaardisatie in samenwerking met het Nederlands Normalisatie-instituut (NEN) en Het Expertise Centrum (HEC) een internationale verkenning uitgevoerd naar ontwikkelingen op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit op het gebied van gegevensuitwisseling. De basis hiervoor waren een aantal dossiers en gesprekken met managers, project- en programmaverantwoordelijken op 'kruispuntposities van standaardisatie', zowel binnen als buiten de overheid. De verkenning laat een zeer breed scala van ontwikkelingen zien die raken aan de Nederlandse overheid en waarin veelal Nederlandse publieke en private partijen vertegenwoordigd zijn. In deze publicatie bieden we u, op basis van de verkenning, een handreiking om uw weg te vinden in de internationale situatie en gericht te werken aan het bereiken van uw doelstellingen. Ter illustratie en verduidelijking zijn in deze handreiking samenvattingen opgenomen van de vier meest uitgewerkte dossiers en een aantal praktijkverhalen uit de verkenning.

2 Standaarden en interoperabiliteit – een introductie

Standaardisatie is een heel breed begrip. Het kan betrekking hebben op zeer uiteenlopende onderwerpen, op verschillende niveaus en het kan bijvoorbeeld gaan om formele standaarden of informele afspraken. Het is daarom nuttig om deze handreiking te starten met een omschrijving van waar het nu eigenlijk om gaat bij internationale standaarden op het gebied van digitale gegevensuitwisseling.

2.1 Wat is 'interoperabiliteit'

Waar het gaat om het vermogen om verschillende digitale systemen gegevens te laten uitwisselen, spreken we ook wel over 'interoperabiliteit'. Bij standaardisatie op het gebied van interoperabiliteit gaat het eigenlijk om drie dingen: technische afspraken, semantische afspraken en organisatorische afspraken. De technische afspraken hebben bijvoorbeeld betrekking op het document-formaat en het niveau van de beveiliging. De semantische afspraken gaan over het eenduidig definiëren van begrippen. Wat is bijvoorbeeld een 'partner'? Kan dat alleen een huwelijkspartner of geregistreerd partner zijn of kan dat ook een andere meerderjarige zijn waarmee een gemeenschappelijke huishouding gevoerd wordt? De organisatorische afspraken hebben te maken met de processen waarin de gegevens uitgewisseld worden: je kunt wel dezelfde 'taal' spreken, maar daar heb je nog weinig aan als bij het aanleggen in de ene haven compleet andere documenten nodig hebt dan in de andere.

2.2 Wat zijn 'standaarden'?

2.2.1 Normen en standaarden

Hoewel de termen norm (*norm*) en standaard (*standard*) vaak door elkaar worden gebruikt, is er wel een onderscheid. Een norm is een vrijwillige afspraak tussen belanghebbende partijen over een product, dienst of bedrijfsproces, die tot stand komt via een proces van *normalisatie*. Dit proces is open, transparant en gericht op consensus. Doordat alle belanghebbende partijen meedoen, ontstaat er een breed gedragen resultaat, dat algemeen wordt toegepast. Normen worden opgesteld onder auspiciën van normalisatie-instituten, zoals de Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO) en NEN in Nederland.

De term 'standaard' wordt steeds vaker gebruikt voor afspraken die niet volgens de principes van formele normalisatie tot stand zijn gekomen. Standaarden komen bijvoorbeeld ook voort uit gesloten overleg (bedrijfsstandaarden, consortiumafspraken), of zonder proces van afstemming, door marktwerking of marketing (Microsoft Word). Het verschil tussen de twee wordt ook wel aangeduid met de begrippen 'formele standaardisatie' (normalisatie) en 'informele standaardisatie'. Omdat de relatie tussen wet-en regelgeving en formele standaardisatie een wettelijke basis heeft, wordt formele standaardisatie ook wel 'de jure standaardisatie' genoemd, als tegenhanger van 'de facto standaardisatie'.

Voor overheden is het zinvol om het fundamentele onderscheid tussen formele en informele standaardisatie in gedachten te houden, juist vanwege de wettelijke verankerde basis van normen. Toch wordt in de praktijk het onderscheid tussen de twee van steeds kleiner belang, om twee redenen. Ten eerste wordt een aanzienlijk deel van de meest stabiele en meest relevante standaarden die zijn ontwikkeld in informele omgevingen voor verdere ontwikkeling en beheer overgedragen aan formele organisaties, waarmee zij de status van norm verkrijgen. En in de tweede plaats hebben overheden duidelijk behoefte aan de mogelijkheid om te kunnen putten uit de catalogus van informele standaarden ter ondersteuning van hun beleid. De Europese overheid

onderzoekt momenteel op welke wijze zij kan verwijzen naar standaarden die niet zijn ontwikkeld binnen de formele kaders op het Europese speelveld van normalisatie, zonder de fundamentele waarden van normalisatie (openheid, toegankelijkheid, op basis van consensus) aan te tasten.

2.2.2 Open en gesloten standaarden

Veel relevanter dan het onderscheid tussen formele normen en informele standaarden is het verschil tussen open en gesloten standaarden en standaardisatieprocessen. Zie onderstaande definitie.

Definitie Open standaard (Forum Standaardisatie)

Een standaard is volledig open als:

- ◆ de standaard is goedgekeurd en wordt gehandhaafd door een non-profit organisatie en de lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen;
- ◆ de standaard is gepubliceerd en over het specificatiedocument van de standaard vrijelijk of tegen een nominale bijdrage kan worden beschikt (het moet voor iedereen mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs);
- ◆ het intellectuele eigendom - met betrekking tot mogelijk aanwezige patenten - van de standaard onherroepelijk ter beschikking is gesteld op een 'royalty-free' basis;
- ◆ er geen beperkingen zijn omtrent het hergebruik van de standaard.

Open standaarden dragen bij aan interoperabiliteit omdat ze transparant zijn en iedereen ze kan gebruiken. Daar komt bij dat open standaarden de afhankelijkheid van softwareleveranciers verminderen. De keuze voor een bepaald product mag de keuze voor een ander product niet beïnvloeden. Als software gebruik maakt van open standaarden, wordt het bovendien makkelijker om verschillende leveranciers te betrekken bij de ontwikkeling en implementatie van ICT-systemen die op elkaar aansluiten. De definitie van open standaarden biedt een handreiking om informele standaardisatie-activiteiten en hun uitkomsten te kunnen onderscheiden naar openheid. Daarbij moet niet uit het oog worden verloren dat ook de impact van afspraken die voortkomen uit gesloten processen groot kan zijn, denk aan het Microsoft Word documentformaat .doc.

3 Grenzenloze standaardisatie als strategisch instrument

De informatiemaatschappij is feitelijk één en ongedeeld. Langs digitale weg zijn mensen en steeds meer 'dingen' voor elkaar bereikbaar, altijd en overal. Zeker door de opkomst van internet zijn er eigenlijk geen landsgrenzen meer voor informatieverkeer. De uitdaging bij internationale standaardisatie op het gebied van gegevensuitwisseling zit 'm dan ook voornamelijk in het interoperabel maken van systemen en het het maken van afspraken over manieren van werken en interpreteren. Maar waarom is dat zo belangrijk en hoe kunt u als overheidsmanager internationale standaardisatie, door er gericht op te sturen, inzetten als strategisch instrument?

3.1 Het belang van internationale standaardisatie

3.1.1 Slimmer (samen)werken voor economische groei

Internationale standaardisatie speelt een belangrijke rol in het functioneren van de overheid. Standaarden die internationaal of Europees worden afgesproken of ontwikkeld, raken aan systemen en processen van de Nederlandse overheid. Naarmate de Europese Unie voortschrijdt, juist ook in moeilijke tijden waarin de solidariteit en cohesie worden beproefd, komt de interoperabiliteit van systemen van de lidstaten steeds dichterbij. Om gegevensuitwisseling goed te laten verlopen moeten landen hun beleid op elkaar afstemmen.

Met de Europese Digitale Agenda heeft de EU in 2010 hiervoor een kader geschapen. Digitale Agenda moet zorgen voor een belangrijke bijdrage tot de economische groei in de EU, en voor de verspreiding van de voordelen van het digitale tijdperk over alle groepen van de samenleving. De productiviteitsgroei die tijdens de afgelopen 15 jaar in Europa is opgetekend, is voor de helft toe te schrijven aan het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën en naar alle waarschijnlijkheid zal deze trend zich in de toekomst versterkt doorzetten. In de Digitale Agenda worden zeven prioritaire actiegebieden afgebakend, waarvan vergroting van de interoperabiliteit er één is.

De Digitale Agenda is aangevuld met een eGovernment Action plan. Dit plan richt zich op het bewerkstelligen van grensoverschrijdende overheidsdiensten. De Europese Commissie houdt om interoperabiliteit te bereiken vast aan gestandaardiseerde elektronische identiteiten en elektronische documenten, en aan diensten met een belangrijke impact zoals elektronisch aanbesteden en factureren. Berekeningen van de Europese Commissie wijzen bijvoorbeeld uit dat zeer significante besparingen mogelijk zijn wanneer elektronisch aanbesteden vlekkeloos verloopt, met enorme mogelijkheden voor grotere economische groei. De standaardisatiekaders gaan gepaard met nieuwe regelgeving en met communicatie over de impact van standaardisatie op het economisch verkeer. Zo zijn de doelstellingen ten aanzien van e-aanbesteding mede ingebed in de Europese aanbestedingsregels.

Het Nederlandse ICT-beleid voor de periode 2011-2015 wordt door het Ministerie van EL&I verwoordt in de 'Digitale Agenda.nl', die direct verwijst naar de Europese digitale agenda. Om, als vergrijzend land, te kunnen concurreren in een open wereldeconomie moeten we in Nederland slimmer werken. De Digitale Agenda.nl focust vooral daarop. Hoe kan ICT slim worden ingezet voor groei en welvaart? Welke randvoorwaarden zijn daarvoor nodig? Een van de antwoorden op die vragen luidt, volgens de Digitale Agenda.nl: "Om bij te dragen aan productiviteit zullen ICT-standaarden beschikbaar moeten zijn en grootschalig moeten worden (her)gebruikt. Om fragmentatie te voorkomen gaan overheid en bedrijfsleven meer elkaars ICT-standaarden hergebruiken en wordt aansluiting gezocht bij internationale standaarden." Ook in het programma rondom

standaardisatie 'Ordering elektronische communicatiemarkt' is aandacht voor het voorkomen van fragmentatie, grootschalig gebruik en het borgen van publieke belangen.

3.1.2 Doelmatigheidswinst bij regelgeving

Overheden maken dankbaar gebruik van standaarden als breed gedragen afspraken. Want als er in de maatschappij al vrijwillig afspraken zijn gemaakt (zelfregulering) is het dwingend karakter van wetgeving niet langer noodzakelijk, of kan worden volstaan met het scheppen van een wettelijk kader (deregulering). Dit biedt perspectief op doelmatigheidswinst bij regelgeving. Overheden hebben echter geen mogelijkheden om standaarden 'te bestellen' of te verwerpen. Deze worden immers ontwikkeld op initiatief van de partijen die er belang bij hebben, uit de private en uit de publieke sector. De overheid kan wel helpen bij het organiseren van zelfregelend vermogen in de markt.

3.2 Gericht sturen op standaardisatie

Interoperabiliteit en (internationale) standaardisatie dragen dus bij aan economische groei en administratieve lastenverlichting. Naast deze collectieve belangen, spelen er voor overheidsdiensten en instellingen echter nog andere belangen die raken aan internationale standaardisering. Zoals de bescherming van reeds gedane investeringen en de eigen infrastructuur en het vergroten van de eigen innovatiekracht en concurrentiepositie. Door als overheidsmanager gericht te sturen op ontwikkelingen die te maken hebben met internationale standaardisatie, kunt u tijdig aansluiten en zorgen dat de belangen van uw dienst worden meegenomen. Bovendien kunt u onderbouwd adviseren over beleid of zelfs een voortrekkersrol kiezen.

3.2.1 Bescherming van investeringen

Beschermen van investeringen en wat op nationale schaal is bereikt zijn goede redenen deel te nemen aan internationale standaardisatie. Bijvoorbeeld wanneer een efficiënt nationaal ketenproces dreigt te worden vervangen door een minder efficiënte internationale standaard. Zo is de gegevensuitwisseling in Nederlandse havens zeer efficiënt: gegevens worden één keer aangeleverd en meer keren gebruikt. Het is denkbaar dat bij internationale standaardisatie een minder efficiënt proces als uitgangspunt wordt genomen. Omdat de internationale standaard en de nationale situatie verschillende uitgangspunten hanteren is de standaard contraproductief. Een ander voorbeeld is dat de Nederlandse veiligheidssector heeft gekozen voor netcentrisch werken, en dus als belang heeft dat internationale interoperabiliteit in de veiligheidssector ook hierop wordt gebaseerd.

3.2.2 Voorbeeldwerking

Voorop lopen in standaardisatie is goed voor het imago van ons land. Nederlandse oplossingen zijn veelal van hoge kwaliteit en worden internationaal gewaardeerd. Voorbeelden hiervan zijn:

- ◆ het Nederlandse paspoort,
- ◆ de Nederlandse metadatastandaarden in het GEO-domein, die Europees zijn overgenomen,
- ◆ de webrichtlijnen en Nederlandse Overheids Referentie Architectuur, die Europa hebben geïnspireerd en hebben geleid tot een vertaling op Europees niveau.

Voorbeeldwerking is ook interessant voor organisaties die alleen nationaal actief zijn. Het helpt om een standaard op nationaal niveau af te dwingen als deze internationaal bekendheid geniet (bijvoorbeeld heeft **Inspire** geleid tot principes in de nationale politiearchitectuur).

4 Het speelveld van (internationale) standaardisatie

4.1 Het speelveld van normalisatie (formele standaardisatie)

Het speelveld voor normalisatie heeft drie niveaus: mondiaal (ISO, IEC), Europees (CEN, CENELEC, ETSI)¹ en nationaal (NEN) niveau. Deze geografische voorstelling is niet zomaar gekozen; normalisatie is grotendeels gebaseerd op een landenmodel waarin zowel de ontwikkeling als het uiteindelijke draagvlak wordt georganiseerd vanuit de landen-leden. Normalisatie op het gebied van informatie-uitwisseling en –beheer vindt vooral plaats op mondiaal niveau in de technische commissies van ISO en de gemeenschappelijke technische commissie voor ICT, van ISO en IEC.

Op alle niveaus (nationaal, Europees, mondiaal) geldt dat de normen niet door bureaus van de normalisatie-organisaties worden opgesteld, maar door de partijen die er belang bij hebben. Dit kunnen bijvoorbeeld producenten, ondernemers, dienstverleners en gebruikers zijn, maar ook overheden, inspectie-, consumenten- en onderzoeksorganisaties. De Nederlandse deelname wordt georganiseerd door NEN in Delft. Het is de taak van NEN om iedereen die een belang heeft uit te nodigen. NEN zorgt er vervolgens voor dat tijdens het proces met alle belangen rekening wordt gehouden. De partijen vormen samen een normcommissie. Een normcommissie kan nationale normen maken of een geconsolideerde inbreng leveren in Europees en mondiaal normalisatiewerk. Combinaties komen ook voor.

4.2 Het speelveld van informele standaardisatie

Het speelveld voor informele standaardisatie is per definitie niet gedefinieerd, en voortdurend in beweging. Voorbeelden van organisaties voor informele standaardisatie zijn W3C, OASIS, Edustandaard en NIKTIZ. Enerzijds zijn de standaardisatieprocessen zoals die van W3C – hoewel anders ingericht – gebaseerd op soortgelijke kernwaarden van open standaardisatie als de processen van ISO. Aan de andere kant van het spectrum vinden we industrieconsortia die in een sterk gesloten proces technische afspraken maken en volgens een recept van lobby en marketing tot de facto standaard verheffen.

4.3 De rol van overheden

4.3.1 Internationaal

Op wereldwijde schaal vindt afstemming plaats tussen overheden over standaardisatie. In de overeenkomst over handelsbelemmering van de Wereldhandelsorganisatie (WTO TBT²) zijn de criteria voor openheid en transparantie vastgelegd die de officiële basis zijn voor de werkwijzen van de normalisatie-instituten CEN en ISO. Ook worden er in VN-verband daadwerkelijk standaarden ontwikkeld, veelal in samenwerking met de private sector en al dan niet via CEN en ISO. Een bekend voorbeeld zijn de telecomstandaarden van ITU, en de lezers van deze publicatie zullen wellicht bekend zijn met de berichtenstandaarden van UN/CFACT.

¹ ISO: International Organization for Standardization. IEC: International Electrotechnical Commission. CEN: Comité Européen de Normalisation. CENELEC: European Committee for Electrotechnical Standardization. ETSI: European Telecommunications Standards Institute

² World Trade Organisation Technical Barriers to Trade: Annex 3c Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm

4.3.2 Europa

Op Europees niveau zijn kaders vastgesteld die richting geven aan standaardisatie-inspanningen: de European Interoperability Strategy (EIS) en het European Interoperability Framework (EIF). Deze kaders spelen een rol in processen, bijvoorbeeld op de gebieden veiligheid en gezondheid. Samen geven zij invulling aan een Europees werkprogramma voor ICT-standaardisatie. De EU heeft daarbij het principe onderkend onderkend dat er geen nieuwe standaard zou moeten worden gemaakt als ergens anders al een dergelijke standaard bestaat. Daarom ontwikkelt de EU niet alleen meer eigen standaarden, maar zoekt zij nu ook actief aansluiting bij internationale standaarden (ISO). Ook in Nederland speelt dit probleem. De overheid lanceert, terwijl er al een marktstandaard is, soms een (afwijkende) overheidsstandaard. Een voorbeeld hiervan is de Universal Business Standaard (UBL).

De wettelijke basis voor Europese normalisatie is vastgelegd in Richtlijn 98/34/EC waarin de drie Europese normalisatie-organisaties worden erkend (CEN, CENELEC, ETSI). De Richtlijn stelt de Europese Commissie in staat aan de normalisatie-organisaties opdrachten te verstrekken. Hoewel zij private organisaties zijn, worden deze organisaties verondersteld een algemeen Europees belang te dienen. Voor Europese normalisatie in de IT-sector is een aanvullend kader vastgelegd in Richtlijn 87/95/EEC.

4.3.3 Nederland

Nederland kent geen werkprogramma's om standaarden planmatig in te voeren. In Nederland beheert het Ministerie van BZK de NORA, de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur, die mede model heeft gestaan voor de Europese kaders EIS en EIF. In de NORA wordt verwezen naar de Europese kaders, maar daarbij wordt een meer bottom-up aanpak gehanteerd, waarbij sectorale ontwikkelingen en de vorming van het Stelsel van basisregistraties een belangrijke rol spelen.

Daarnaast is het Ministerie van EL&I namens de Nederlandse overheid een actieve speler op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit. Onderdeel van het beleid van EL&I is het stimuleren van open standaarden. In dat kader faciliteert het Ministerie een onafhankelijk College en Forum Standaardisatie. Het Forum en College Standaardisatie adviseren de Nederlandse overheid over interoperabiliteit en open standaarden. Ook beheert het College voor de overheid een lijst met open, sector overstijgende standaarden, waarvoor het regime 'comply or explain' (pas toe of leg uit) geldt.

In het Forum Standaardisatie komen bedrijfsleven en de verschillende lagen en geledingen van de overheid samen. Ze bespreken de nominaties voor de lijst van standaarden en actuele standaardisatievraagstukken. Met deze bottom-up aanpak wordt uiting gegeven aan het belangrijke samenspel van overheid en bedrijfsleven om te komen tot standaarden die het economisch verkeer en de maatschappij verder helpen. Het College en Forum kennen geen Europese tegenhanger.

Er zijn nog meer initiatieven waarin standaardisatie een belangrijke rol speelt, zoals het Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-overheid (NUP) en Nederland Open in Verbinding (NOiV). Het NUP heeft standaardisatie-aspecten maar die zijn niet eenduidig benoemd. En NOiV betreft het ondersteunen – dus niet afdwingen - van het gebruik van open standaarden uit de lijst van het College Standaardisatie.

Al met al kent Nederland dus geen coördinatie in de strikte zin van het woord, waarbij een standaardisatieprogramma wordt afgesproken en uitgedragen, zoals bijvoorbeeld het *Normungspolitisches Konzept* van de Duitse Bondsregering.

5 Succesvol deelnemen aan internationale standaardisatie

Standaardisatietrajecten zijn vaak complex. Er zijn veel spelers bij betrokken, met vaak tegenstrijdige belangen en het komt vaak voor dat er verbindingen gemaakt moeten worden met andere standaarden en/of harmonisatie van wetgeving nodig is. Standaardisatie gaat daarom ook erg traag, “als slakken met een kalmeringsmiddel. Wie bereid is te investeren, rekening houdt met verschillende valkuilen en succesfactoren en daarbij planmatig en doelgericht te werk gaat, kan wel degelijk succesvolle resultaten bereiken.

5.1 Deelnemen aan standaardisatietrajecten

Toegang - als observant of deelnemer – tot het normalisatiecircuit kan eenvoudig geregeld worden via NEN. NEN is voor Nederland de toegangspoort tot alle normalisatie in CEN en ISO. Voor de meeste mondiale normalisatiecommissies heeft NEN zogenaamde ‘schaduwcommissies’ ingericht waarin het Nederlandse standpunt wordt bepaald, en kennis wordt uitgewisseld rond het betreffende onderwerp. In formele standaardisatietrajecten is de toegankelijkheid formeel gegarandeerd.

Informele standaardisatie kent vele vormen. Processen die worden geafficheerd als ‘open’ zouden direct toegankelijk moeten zijn voor eindgebruikers, maar dit is niet formeel gegarandeerd. Toegang tot informele standaardisatieprocessen van de gesloten vorm is per definitie lastig. Als het al mogelijk is om informatie te krijgen, zijn de mogelijkheden van inbreng van ‘buiten de groep’ vaak beperkt. Indien de activiteiten van groot belang worden geacht en bredere afstemming wenselijk is, kan via omwegen toch invloed worden uitgeoefend. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van het netwerk. Wellicht zijn er (Nederlandse) partijen die wel toegang hebben tot het gesloten circuit, en zijn zij bereid de inbreng af te stemmen. Daarnaast is het soms mogelijk te bewerkstelligen dat de verdere ontwikkeling en het beheer van de ‘gesloten standaard’ wordt overgedragen aan een organisatie met een open proces. Dit is een keuze die ook al in toenemende mate door gesloten groepen zelf wordt gemaakt; immers op die manier kan de gesloten standaard als open standaard worden geaccepteerd en het draagvlak vergroot.

5.2 Succesfactoren

Verantwoordelijkheid op de juiste plek beleggen

Uit de verkenning is onder meer gebleken dat er binnen departementen en overheidsdiensten vaak wel al aandacht is voor internationale standaardisatie en dat er zelfs wordt deelgenomen, maar dat de portefeuile doorgaans op een relatief laag niveau beled is, waardoor het de deelnemers ontbreekt aan het juiste mandaat om werkelijk invloed uit te kunnen oefenen. Wat daarnaast duidelijk is, is dat een proactieve, alerte houding essentieel is om het eigen belang veilig te stellen. En er is een internationaal netwerk nodig om, eventueel via een omweg, doelen te kunnen bereiken. Dit vereist medewerkers met een internationale oriëntatie, met taalbeheersing en met tact.

Inspanningen op het gebied van internationale standaardisatie zijn als belanghebbende organisatie ook nooit helemaal uit te besteden aan een derde. Al was het maar omdat lijn- en uitvoeringsorganisaties vaak beter op de hoogte blijken te zijn dan de ‘officiële instanties’. Uitbesteden van de inspanningen is ook moeilijk omdat het in de praktijk vaak nodig is om druk uit te oefenen op de instanties om een doel te bereiken. Als de belangen groot zijn laat men dat liever niet over aan een derde. Dit geldt met name bij de sectorale standaarden ‘in het veld’, waaraan door uitvoeringsorganisaties en marktpartijen wordt gewerkt. Hier spelen vaak grote zakelijke belangen (terwijl het bij de algemene ICT-standaarden vooral om hergebruik gaat, waarvan de baten moeilijker te kwantificeren zijn).

Choose your battles

Veel standaardisatietrajecten zijn rechtstreeks of via via toegankelijk voor Nederlandse ambtenaren. Alleen al de open processen tellen tientallen, zo niet honderden activiteiten die relevant kunnen zijn. Er moeten keuzes gemaakt worden. De internationale verkenning van het Forum geeft hiertoe een aanzet. Daarbij is het ook goed om te overwegen dat in de praktijk een inhoudelijke invalshoek (een wens tot standaardisering die ontstaat vanuit een concrete behoefte, zoals in het programma Social Net) vaak beter werkt dan de algemene technische (aanbodgerichte) invalshoek. Tot slot is het bij ieder standaardisatietraject goed om een kosten-baten analyse te maken. Soms is het voordeel van een nieuwe standaard op termijn wel duidelijk, maar wegen de baten bijvoorbeeld niet op tegen de investeringen en complexiteit die met de toepassing ervan gemoeid zijn.

Goede coördinatie en afstemming

De meest kritische succesfactor bij internationale standaardisatie is goede coördinatie en afstemming. Door het grote aantal partijen zijn de dynamiek en de complexiteit sterk toegenomen. Het risico dat er tegenstrijdige of onuitvoerbare standaarden ontstaan, of dat men op verschillende plekken bezig is het wiel uit te vinden, is ook groter geworden. Standaarden komen daarbij niet alleen vanuit de instituten (ISO, CEN, NEN), maar ook uit de markt. Voor de kwaliteit en het draagvlak van een standaard is het van groot belang dat de inhoud niet alleen ná, maar ook tijdens de ontwikkeling van de norm wordt getoetst aan alle belangen, ook – en juist – die van de eindgebruiker. Een steeds grotere uitdaging is daarbij om ook invloed uit te kunnen oefenen buiten de eigen sector of het vakgebied. In de EU zijn er bijvoorbeeld twaalf sectoren doende met berichtuitwisseling: de *message development groups* MD1 – MD12. Zij maken vaak gebruik van dezelfde onderliggende standaarden (zoals Edifact). Dit maakt dat voortdurende afstemming noodzakelijk is, met andere sectoren en met algemene standaardisatieorganen.

De deelname aan een internationaal standaardisatietraject vanuit Nederland moet goed worden afgestemd met andere belanghebbenden. Dat begint al bij de agenderingsfunctie, die wordt georganiseerd via sectorale vertegenwoordigers in de EU of via eigen informanten. Er zijn voorbeelden van goede afstemming. Zo worden gestandaardiseerde protocollen en methoden voor archiefbeheer in onderlinge afstemming vastgesteld, onder regie van de Rijksarchivaris. Vanuit Nederland wordt, via NEN, een actieve bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van internationale standaarden, die voor het Nederlandse beleid als uitgangspunt dienen. Een ander voorbeeld is dat de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) haar inzet in internationale standaardisatietrajecten vooraf met de gemeenten afstemt via de bestaande kanalen.

Haalbaarheid en volledigheid

Een belangrijk, maar nog niet altijd toegepast principe is dat een standaard haalbaar moet zijn. Dit kan worden bereikt door een uitvoeringstoets op te nemen in het standaardisatietraject. De VNG heeft zo'n toets ontwikkeld, die wellicht door de EU wordt overgenomen. En ook in de procedure van het Forum Standaardisatie speelt de haalbaarheid een rol. Een aspect van 'haalbaarheid' is ook volledigheid. Zo zijn de toegepaste definities in het verder als positief ervaren Schengen Informatie Systeem (SIS) niet optimaal, waardoor op nationaal niveau nog veel werk nodig is.

Toepassing en acceptatie

Behalve aan de afstemming moet ook aandacht worden besteed aan de toepassing, de daadwerkelijke invoering van de standaard. Er zijn ervaringen met het in Nederland toepassen van internationale standaarden. Deze zijn niet anders dan het toepassen van nationale standaarden. De adoptiestrategie blijkt daarbij in de polder beter te werken dan het verplicht stellen. Men kan de standaard bijvoorbeeld presenteren als onderdeel van een groter pakket, zoals gebeurt bij Digikoppeling als de enige mogelijke koppeling naar de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA). Zelfs zwaargewichten in een keten, zoals Rijkswaterstaat of de Douane, slagen er niet altijd in een standaard af te dwingen.

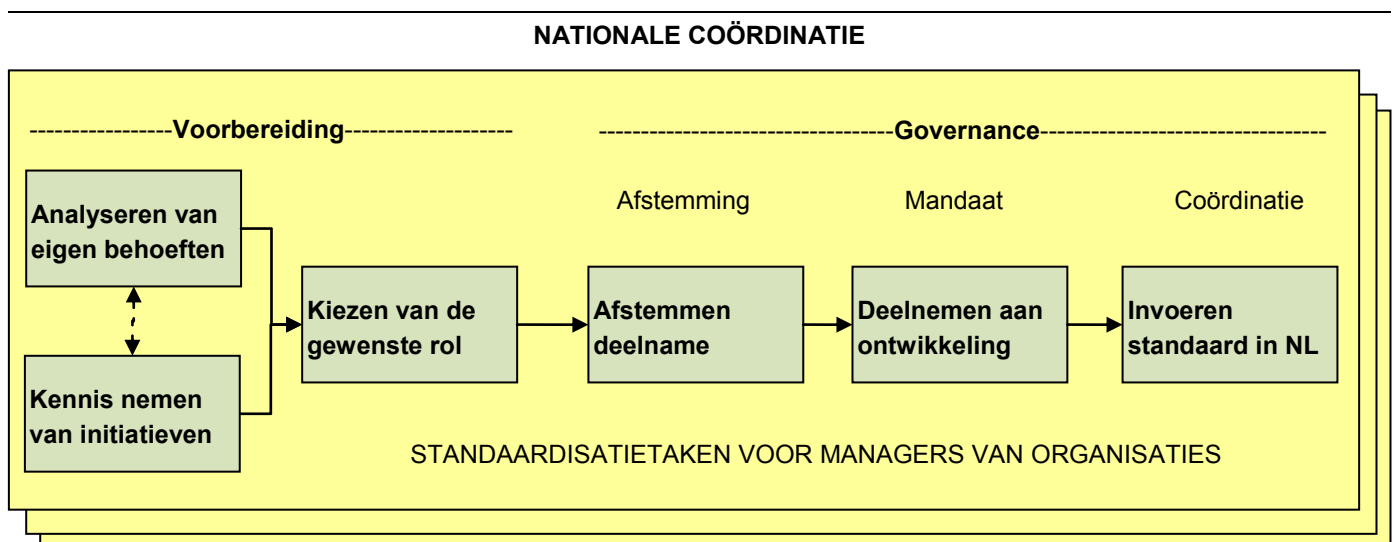
Het daadwerkelijk gebruik van een standaard, door zoveel mogelijk betrokken organisaties, wordt bevorderd

door opname van de standaard in de lijst van het College Standaardisatie. Hiervoor kan een organisatie zich richten tot het Forum. Overigens hebben organisaties altijd de mogelijkheid uit te leggen waarom ze zich niet aan een bepaalde standaard kunnen houden. Het Nederlandse 'pas toe of leg uit' beleid geeft daarin veel vrijheid.

In internationale standaardisatietrajecten wordt nog wel eens vergeten aandacht te besteden aan de principes achter de standaard in kwestie. Het resultaat kan dan zijn dat een standaard voor een land niet aanvaardbaar is omdat het de uitgangspunten niet deelt. Dit kan zeer fundamenteel zijn, bijvoorbeeld als het gaat om de grondgedachten over de wenselijkheid en risico's van basisregistraties. Het kan ook minder fundamenteel zijn, maar te maken hebben met een reeds gemaakte keuze. De Nederlandse veiligheidssector heeft bijvoorbeeld gekozen voor netcentrisch werken, en heeft daarom als wens dat internationale interoperabiliteit in de veiligheidssector ook hierop is gebaseerd. Dit is te ondervangen door aan standaardisatie een architectuur vooraf te laten gaan, waarin dergelijke principes zijn verwoord en waarin beelden worden gedeeld. Een Europese architectuur als basis voor internationale standaardisatie en een Nederlandse architectuur als basis voor de Nederlandse bijdrage hieraan.

5.3 Stappenplan

In deze paragraaf vindt u puntsgewijs de belangrijkste aandachtspunten voor de stappen die deelname aan een internationaal standaardisatietraject met zich meebrengt. In onderstaande schematische voorstelling zijn deze stappen weergegeven.

Vorbereidingsfase

De voorbereidingsfase voor deelname aan een internationaal standaardisatietraject bestaat logischerwijs uit drie stappen. In de eerste plaats is het belangrijk zich af te vragen welke behoeften en belangen er spelen. Hierbij is externe oriëntatie geboden: welke bestaande initiatieven zijn er en hoe beïnvloeden deze het traject? Met de kennis van de eigen behoeften en van de bestaande initiatieven kunt u vervolgens bepalen welke rol in het standaardisatietraject de grootste kans op succes heeft.

Analyseren eigen behoeften

- ◆ Vaststellen welke principes gelden voor de eigen organisatie, bijvoorbeeld: de keuze tussen het werken

in splendid isolation of in (internationale) samenhang, rekening houdend met open standaarden en het moeten sluiten van compromissen.

- ◆ Analyseren wat de mogelijke baten zijn: het belang in kwalitatieve en kwantitatieve termen. Vaak maakt de vraag: “wat zijn de gevolgen als we het niet doen?” veel duidelijk.
- ◆ Analyseren van de risico's. Een risico is bijvoorbeeld dat de standaard niet of alleen tegen zeer hoge kosten uitvoerbaar is.

Kennis nemen van initiatieven

- ◆ Inrichten van een agenderingsfunctie, in de eigen organisatie, door middel van een samenwerkingsverband of via een nationaal of internationaal orgaan.
- ◆ Zoeken van relevante initiatieven, in vele mogelijke gremia. Standaarden komen niet alleen van de instituten (ISO, CEN, NEN), maar ook van de markt: bijvoorbeeld van leveranciers of van conferenties zoals die over de frequenties van radiocommunicatie (TETRA).

Kiezen van de gewenste rol

- ◆ Ontwikkelen van bewustzijn op dit punt: accepteren we standaardisatie als extern, autonoom proces of gebruiken we het actief om onze doelstellingen te bereiken?
- ◆ Analyseren welke kosten er met de inzet voor standaardisatie zijn gemoeid: hoe kunnen we deze minimaliseren en wegen ze op tegen de baten?
- ◆ Keuzes maken en prioriteren, als organisatie, maar ook als nationaal, rijksbreed of regionaal platform.
- ◆ Uitgaan van de maatschappelijke behoefte (vraaggerichte invalshoek).

Governance

Als er is vastgesteld aan welke activiteiten in welke mate wordt deelgenomen, moet die deelname waar nodig worden afgestemd – de veelgehoorde roep om governance. Ook in de governance-fase zijn er drie stappen. Deze fase begint met het afstemmen van de deelname. Vervolgens wordt deelgenomen aan het standaardisatietraject en de fase eindigt met de invoering van de standaard in Nederland.

Afstemmen deelname

- ◆ De thuisbasis organiseren (binnen of buiten de bestaande kanalen) en bij de plannen betrekken.
- ◆ Bepalen of de overheid zelf deelneemt of beter de markt in positie kan brengen.
- ◆ Zorgen voor afvaardiging op het juiste niveau, ook rekening houdend met de gewoonten en verwachtingen in andere landen (voor Zuid-Europese landen is de formele positie heel belangrijk).
- ◆ Kiezen van een vertegenwoordiger die de juiste competenties heeft, zoals internationale oriëntatie, taalbeheersing en tact.
- ◆ In kaart brengen van standaarden en ontwikkelingen – nationale en internationale - die mogelijk geraakt worden door het nieuwe standaardisatietraject. Analyseren of er tegenstrijdigheden kunnen ontstaan.
- ◆ In kaart brengen van de relevante netwerken (die nodig zijn om eventueel via een omweg het doel te kunnen bereiken).

Deelnemen aan ontwikkeling

- ◆ Vastleggen van het meegegeven mandaat.
- ◆ Tegelijkertijd zorgen voor goede overleg tussen vertegenwoordiger en thuisbasis.
- ◆ Meegeven van de verschillende belangen die verdedigd moeten worden.
- ◆ Samenwerken met bepaalde landen die op dezelfde lijn zitten.

Invoeren

- ◆ Kiezen van de juiste invoeringsstrategie: adoptiestrategie versus verplichting; standaard presenteren als een onderdeel van een groter pakket.

- ◆ Opnemen van relevante standaarden in projectplannen, architecturen en beheercontracten (hier ligt een verantwoordelijkheid voor de CIO).
- ◆ Zorgen voor opname van de standaard in de lijst van het College Standaardisatie.

DE DOSSIERS

[de dossiers worden in de uiteindelijke vormgeving op een opvallende manier tussen de overige tekstdelen geplaatst]

Dossier 1. Toegang, identificatie en authenticatie

Binnen het dossier 'Toegang, identificatie en authenticatie' gebeurt internationaal zeer veel. Vooral in Europees verband wordt er op tal van manieren gewerkt aan de uitwisselbaarheid van elektronische identiteiten en handtekeningen over de grens. De Europese Commissie is hierin een dominante speler, gevoed door beleidsvoornemens van de lidstaten om te komen tot interoperabele elektronische identiteiten. Dit betekent dat er wordt gewerkt aan een pilotproject waarin de technische barrières worden geslecht, er wetgeving op de rit staat, er een Europees kader lijkt te ontstaan om elektronische identiteiten te wegen, en standaardisatie op dit gebied onderdeel is van het Standaardisatie-werkprogramma van de Europese Commissie.

De Ministeries van BZK en EL&I hebben reeds, of werken aan, oplossingen voor elektronische identificatie van respectievelijk burgers en bedrijven. Samen trekken zij op in de internationale gremia waar de facto of de jure interoperabiliteit en standaardisatie plaatsvinden. Dit is een diffuus veld, waarin verschillende belangen spelen. Afstemming onderling en op Europees niveau is noodzakelijk om aan de bal te blijven. Nederland heeft gekozen voor een actieve houding om zodoende de belangen van de bestaande Nederlandse oplossingen te borgen, bijvoorbeeld op het gebied van de veiligheidsniveaus van oplossingen en de mogelijkheid tot het betrekken van private middelen. Hiermee wordt voorkomen dat er een Europese oplossing ontstaat die Nederland de facto buitensluit van grensoverschrijdende dienstverlening met gebruik van de eigen elektronische identiteit.

“Gezien de intentie van de Europese Commissie om in de komende jaren te komen tot herziening van de richtlijn elektronische handtekening, een Raad en Parlementsbesluit op het gebied van elektronische identificatie, de intentie om een grote vervolgactiviteit op STORK vorm te geven en de (schijnbare) discrepanties tussen de Europese richting en de Nederlandse realiteit; lijkt het raadzaam in gezamenlijkheid de Nederlandse belangen in Europa in kaart te brengen en een strategie te ontwikkelen hoe deze het beste geborgd kunnen worden.”

Zo luidde het advies van september 2010, dat in het Forum Standaardisatie is besproken. Dit overlapt met een actievere gezamenlijke houding van BZK en EL&I, die inmiddels heeft geleid tot samenwerking op een aantal gebieden binnen dit dossier. Onder andere in een grootschalig pilotproject over interoperabiliteit van elektronische identiteiten, inclusief het bedrijfsperspectief en mandateringsvraagstuk, met steun van de Europese Commissie.

Dossier 2. Elektronische documentformaten

Het behoeft geen betoog dat documenten een essentieel onderdeel vormen van informatie-uitwisseling. In de standaardisatie van documentformaten wordt onderscheid gemaakt tussen niet-reviseerbare documenten (bijvoorbeeld voor archivering) en reviseerbare documenten. Standaardisatie voor beide typen vindt grotendeels in afzonderlijke – internationale – gremia plaats.

De Lijst met open standaarden voor 'pas toe of leg uit' bevat de volgende documentformaten:

- ◆ 'Open Document Format ISO 26300' [sic] voor de 'uitwisseling van reviseerbare documenten',
- ◆ 'NEN-ISO 19005-1:2005 EN (PDF/A-1)' [sic] voor 'lange termijn archivering van documenten',
- ◆ 'ISO 32000-1:2008 Part 1: PDF 1.7' [sic] voor 'het uitwisselen en publiceren van niet- of beperkt reviseerbare documenten, waarbij duiding van oorsprong of functierijkheid onderdeel zijn van het document en waarbij PDF/A-1 als standaard niet kan worden ingezet.

Voorts wordt in 'de lijst' bepaald dat PDF/A-1 naast ODF gehanteerd mag worden voor de lange termijn archivering, specifiek voor niet-reviseerbare documenten. Met de toevoeging van PDF 1.7 staan nu drie standaarden voor documentformaten op de lijst met open standaarden (ODF, PDF A-1 en PDF 1.7). Het Forum Standaardisatie zal een handreiking maken die het makkelijker maakt om te kiezen welk formaat in welke situatie het best gebruikt kan worden. De doorontwikkeling van de PDF-standaard (in ISO) wordt van afstand gevolgd door de Rijksarchivaris en ICTU.

Het College Standaardisatie heeft ODF geselecteerd als standaardformaat voor reviseerbare documenten. De ODF Gebruikersgroep overheden heeft een nieuwe versie (1.2) van Open Document Format (ODF) aangemeld voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst. De keuze voor ODF was een keuze voor de meest relevante open standaard voor documentformaten (ISO 26300), maar niet een keuze voor de marktleider onder de documentformaten, de de facto standaard van Microsoft. Met de aanvaarding van ISO 29500 is de 'standaard' van Microsoft onder de naam OOXML even 'open' als ODF.

Door de toenemende onderlinge technische compatibiliteit van beide genormeerde documentformaten ODF en OOXML wordt interoperabiliteit bevorderd en neemt het gevaar van *vendor lock in* gaandeweg af, althans in theorie. De internationale standaardisatieontwikkelingen op zich geven op dit moment geen aanleiding om bij strategische keuzes de ene standaard boven de andere te laten prevaleren. Het zijn vooral de ontwikkelingen in de markt, rond de daadwerkelijke implementatie van de standaarden, die nauwlettend moeten worden gevolgd. De ontwikkelingen binnen ISO worden actief gevolgd door een commissie van NEN, de Rijksoverheid participeert hierin niet direct.

Dossier 3. Elektronisch factureren

Elektronisch factureren is het digitaal afhandelen van facturen tussen en/of binnen organisaties. Er zijn verschillende oplossingen voor e-factureren, variërend van een PDF-versie van een papieren factuur tot digitale facturen die door machines automatisch zijn af te handelen (zoals structured PDF, XML en EDI). De voordelen van e-factureren zijn o.a. het besparen op middelen en het verder mogelijk maken van 'straight through processing'.

Per 2011 hebben alle leveranciers van de Rijksoverheid het recht hun factuur elektronisch aan te leveren bij één centraal aanleverpunt, de Digipoort. De grote leveranciers zullen dit rechtstreeks doen, de kleine via intermediairs of softwareleveranciers. Ook heeft de Rijksoverheid de regels versoepeld:

- ◆ Het is niet langer verplicht een papieren kopie van een elektronische factuur te bewaren voor de Belastingdienst;
- ◆ De regels voor elektronische facturen zijn gelijkgetrokken met die van papieren facturen;
- ◆ De elektronische handtekening is niet meer verplicht.

Verschiedende internationale normalisatieorganisaties werken aan het normaliseren van e-Factureren. De Europese Commissie financiert het werk van een aantal CEN-workshops (voor de ontwikkeling van de standaarden) en Europese pilotprojecten, waaronder de grootschalige pilot PEPOL (voor implementaties, gebruikmakend van de standaarden), om Europese interoperabiliteit een stap dichterbij te brengen. Enkele

Nederlandse organisaties zijn hierbij betrokken; het onderwerp is voor de overheid belegd bij EL&I.

Het Forum Standaardisatie adviseert om de Universal Business Standaard 2.0 te gebruiken. Dit advies is een aanvulling op het besluit van het College Standaardisatie uit mei 2008, waarin werd gekozen voor de standaard UBL 2.0 voor pilots; voor UBL geldt niet 'pas toe of leg uit'. Voor het gebruik van UBL 2.0 en Setu2-standaard is in april 2009 een convenant getekend tussen overheid (verschillende bestuurslagen, beleid en uitvoering) en bedrijfsleven (VNO-NCW, MKB Nederland en ICT-Office).

In de internationale verkenning adviseren HEC en NEN het activeren van een bestaand forum dan wel het opzetten van een nieuw, actief forum op het gebied van e-factureren (een van de acties geformuleerd door de Europese Commissie) om gezamenlijk op te kunnen treden waar wenselijk. Ook is er het advies actief de belangrijkste Europese standaardisatieontwikkelingen te volgen om bijvoorbeeld aansluiting op Digipoort te borgen.

De verwarring over de definitie van elektronisch factureren blijft groot. Het lijkt van groot belang om deze verwarring te voorkomen rond vragen als: wat is een elektronische factuur en welke wet- en regelgeving hangt hieraan vast? Dit heeft aspecten van standaardisatie in zich.

Dossier 4. Elektronisch aanbesteden

Europa hecht veel waarde aan grensoverschrijdende interoperabiliteit van elektronisch aanbesteden. Berekeningen van de EC wijzen uit dat zeer significante besparingen mogelijk zijn wanneer dit vlekkeloos verloopt, met enorme mogelijkheden voor grotere economische groei. Dit is mede ingebed in de Europese aanbestedingsregels, die doelen stellen voor het percentage elektronische aanbestedingen. In dit kader heeft de EC tal van initiatieven ontwikkeld om deze 'high impact service' op Europees niveau van de grond te krijgen en te stimuleren.

Voor Nederland spelen hier twee belangen:

1. Borgen dat de Nederlandse oplossing op termijn kan aansluiten, om op die manier op Europees niveau niet buiten de boot te vallen;
2. Inspiratie opdoen voor oplossingen die wellicht ook in de Nederlandse context gebruikt kunnen worden.

Enkele jaren geleden leek de Nederlandse oplossing niet compatibel met de Europese ontwikkeling. Nu zijn het ministerie van EL&I en daaronder ressorterende programma's aangesloten op de, vooral Europese, internationale ontwikkelingen. In de huidige ontwikkeling van de Nederlandse oplossing is een van de uitgangspunten dat gebruikgemaakt wordt van de ervaringen die Europees worden opgedaan. Hiermee worden de belangen van Nederland behartigd.

UIT DE PRAKTIJK

[Een aantal cases – bij voorkeur in de vorm van interviews - worden in de uiteindelijke vormgeving op een opvallende manier tussen de overige tekstdelen geplaatst]

Mogelijke aanknopingspunten voor cases:

- ◆ Uitbesteden van de inspanningen is ook moeilijk omdat het in de praktijk vaak nodig is om druk uit te oefenen op de instanties om een doel te bereiken (zoals BZK en EL&I in geval van STORK).
- ◆ Uit een ander voorbeeld blijkt dat je keuzes moet maken. Zo was het mogelijk geweest de chipkaart van de bancaire sector toe te passen voor de OV-chipkaart. Voor deze optie is niet gekozen.
- ◆ (“de Europese Dienstenrichtlijn, waarvan het belang in Nederland te laat is onderkend”).
- ◆ Daarbij is het ook goed om te overwegen dat in de praktijk een inhoudelijke invalshoek (een wens tot standaardisering die ontstaat vanuit een concrete behoefte vaak beter te werken (zoals in het programma Social Net) dan de algemene technische (aanbodgerichte) invalshoek.
- ◆ Het is dus ook uiterst belangrijk de dialoog op gang te houden met leveranciers of in gebruikersfora (met als voorbeeld de internationale Tetraconferentie voor netwerkfrequenties)
- ◆ Portbase (de organisatie die logistieke informatie in de havens van Rotterdam en Amsterdam verzorgt) noemt het belang van de Association of European Port Communities voor het uitoefenen van de nodige druk op de EU.

VERDER LEZEN

- ◆ Internationale Verkenning (1) – versie 1.0 – 29 September 2010
- ◆ Internationale Verkenning (2) – versie 1.0 – 31 maart 2011
- ◆ Eerlijk zullen we alles delen
- ◆ Interoperabel Nederland
- ◆ (...)